

Doğru bilgi doğru kaynaktan alınır...

Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden Seçmeler

Tuna Nehri Buz Tutunca

Hazırlayan
Osman Doğan

ÇAMLICA

İstanbul 2020

İÇİNDEKİLER

Takdim	7
Evliya Çelebi.....	9
Evliya Çelebi Seyahatnamesi.....	11
İstanbul'un Tarihini Yazdıran Padişah	17
Ayasofya, Seyredenleri Kendine Hayran Bırakır	23
Muhteşem Süleyman'ın Muhteşem Eseri: Süleymaniye	31
Kalesi, Kulesi ve İmaretleriyle Galata	39
İstanbul Semalarında İlk O Uçtu: Hezârfen Ahmed Çelebi.....	45
Bursa Kaplıcalarına Giren Yeniden Hayat Bulur!.....	47
Erzurum'da Taş Kesilen Büyük Yılan	53
Hazar Denizi Ejderhası	55
Hama Dolabının Sesi Kulakları Sağır Eder.....	59
Ömrümde Böyle Bir Savaş Seyretmedim.....	61
Bu Şehre Halil İbrahim Bereketi Verilmiş	67
Küçükçekmece Gölü'nde Dokuz Kemerli Köprü Vardır	71
Rumeli Nehirlerinin Anası: Tuna.....	75
Tuna Nehri Buz Tutunca.....	77
Pehlivanlıkta Hile Erlikten Üstündür.....	81
Malatya'nın Kayısı, Armudu, Ayvası ve Nakışlı Elması.....	85
Bu Top için Nice Büyük Kavgalar Olup Kanlar Dökülmüştür	89

Osmanlıların Büyük Ataları Burada.....	91
Sultan Süleyman, İmam-ı A'zam'ın (rh.) Kapısında	97
Kosova'da Sultan Murad Han'ın Meşhedini Kurtardık.....	101
Mostar Kadar Güzel Bir Köprüye Hiçbir Yerde Rastlamadım.....	105
Viyana Kapılarından İhtişamla Geçtik.....	111
Eski Kırım Şehrinin Harap Olmasının Sebebi.....	123
Simav Pehlivanlarının Sırtı Asla Yere Gelmez.....	127
Karaman İlmin Merkezi, Büyük Bir Şehirdir	129
Adana'nın Yüz Akı: Ramazanoğlu Camii.....	135
Mescid-i Aksa'yı Tariften Lisan Âciz Kalır!.....	141
Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) Naaşını Roma'ya Kaçırarak İstediler ...	157
Cennetü'l-Bakî Kabristanlığı Ziyaretgâhı	169
Arafat Dağı.....	181
Dünya Seyyahı Olmak Rabbimin Bana Bir Fazlıdır	193
Kaynaklar.....	197

TAKDİM

İnsanoğlu, antik çağlardan beri keşif, ticaret, diplomasi ve merak sebebiyle birçok seyahatler yaptı. Bu seyahatler esnasında gördüklerini, dinlediklerini, yaşadıklarını kitap hâline getiren kişiler ise seyahatname türünün ilk örneklerini meydana getirdiler.

Edebiyat âleminde bu konuda, yerli ve yabancı birçok yazar, eserler ortaya koymuştur. Ancak, bunlar arasında Türk ve Dünya edebiyatının en hacimli gezi kitabı olan Evliya Çelebi'nin *Seyahatname*'sinin bambaşka bir yeri vardır.

Dört asır evvel, hayatını seyahate, öğrenmeye ve öğrendiklerini yazmaya vakfeden büyük Osmanlı seyyahı Evliya Çelebi'nin kaleme aldığı on ciltten müteşekkil *Seyahatname*'si, dünya kültür mirasının şaheserlerinden biri sayılmaktadır.

Evliya Çelebi, Peygamber Efendimiz'i (s.a.v.) gördüğü bir rüyasında, “*Şefaati ya Resulallah*” diyeceği yerde, heyecandan dili sürçerek, “*Seyahati ya Resulallah*” deyiverir. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz (s.a.v.) şefaati, seyahati ve ziyareti ona müjdeliler ve böylece gezilerine başlar.

Kendi ifadesiyle, yedi iklim, on sekiz padişahlık yer gezer. Yetmiş yılı aşkın ömrünün elli bir yılını, bir diyardan başka bir

diyara uzanan yollarda, muhtelif ülkelerde ve şehirlerde geçirir. Yarım asır boyunca Viyana'dan Tebriz'e, Kırım'dan Sudan'a, geniş bir coğrafyada gezip gördüğü yerlerin, şahit olduğu hadiselerin bütün hususiyetlerini çok iyi bir gözlemci ve araştırmacı kimliğiyle, titiz bir şekilde *Seyahatname*'sine yazar.

Bugün dünya klasikleri arasındaki yerini alan *Evliya Çelebi Seyahatnamesi*, keyifle okunabilecek bir edebiyat eseri olmakla beraber tarih, dil, halkbilimi, sanat tarihi, coğrafya, topoğrafya, dinler tarihi, tasavvuf tarihi, halk edebiyatı, mimari ve mahalli tarih araştırmacıları için zengin bir hazine niteliği taşımaktadır.

Osmanlı'yı en çok tanıtan ve sevdiren kişi olarak adını tarihe altın harflerle yazdıran Evliya Çelebi'nin muazzam külliyyatından, en çok beğenilen ve dikkat çeken kısımları *Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden Seçmeler* isimli serimizde bir araya topladık. Eser, 17. asırda kaleme alındığı için, metinleri, günümüz okuyucusunun rahatlıkla anlayıp kavrayabileceği bir seviyeye getirmeye gayret gösterdik.

Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden Seçmeler serisinin ikinci kitabı olan *Tuna Nehri Buz Tutunca*'da, Ayasofya ve Süleymaniye caminin sırları, kalesi, kulesi ve imaretleriyle Galata, İstanbul semalarında ilk uçan insan Hezârfen Ahmed Çelebi, şifa kaynağı Bursa kaplıcaları, Erzurum'da taş kesilen büyük yılan, Halil İbrahim bereketi verilen Urfa şehri, Rumeli nehirlerinin anası: Tuna, Mostar Köprüsü'nün ihtişamı ve güzelliği, Kosova'da Sultan Murad Han'ın meşhedi, Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) naaşını Roma'ya kaçırmak isteyenler gibi birbirinden farklı, dikkat çekici yazıları sizler için derledik.

Osman DOĞAN

EVLIYA ÇELEBİ

25 Mart 1611'de İstanbul'da dünyaya gelen Evliya Çelebi, devrin ileri gelen devlet ve sanat adamları ile irtibatı olan seçkin bir ailenin çocuğudur. Babası, Osmanlı sarayının maharetli kuyumcubasisi Derviş Mehmed Zillî Efendi'dir.

Seyahatname'sinde babasının Kâbe-i Muazzama'nın oluklarını imal ederek surre emanetiyle Hicaz'a götürdüğünü, Sultanahmed Camii'nin kapı ve pencere tezyinatında çalıştığını, böylece Sultan Birinci Ahmed'in takdirini kazanarak musahipliğe kadar yükseldiğini kaydeder.

Annesinin Abaza asıllı olduğunu ve anne tarafından Melek Ahmed Paşa, Defterdarzâde Mehmed Paşa, İpşir Mustafa Paşa ile akrabalığı bulunduğunu, ayrıca Mahmud adında bir erkek, İnal adında bir kız kardeşi olduğunu belirtir.

Soylarının Hoca Ahmed Yesevi'ye kadar uzandığını aktaran Çelebi, büyük dedelerinin Kütahya'da ikamet ettiğini, fetihten sonra İstanbul'a yerleştiğini aktarır.

Çok iyi bir talim ve terbiyeden geçen Evliya Çelebi, Şeyhülislam Hamid Efendi Medresesi'nde yedi yıl ders alır. Hafızlığını Evliya Mehmed Efendi'de tamamlar. Babasından hüsnühat öğrenir. Kabiliyeti sayesinde saraya intisap ederek, Enderun'a

alınır ve burada iki yıl tahsil görür. Bu esnada sık sık Sultan Dördüncü Murad'ın huzuruna çıkar.

Saray, onun bilgi ve görgüsünün artmasında önemli rol oynar, âlimler ve sanatkârlar arasında dostlar edinir. Herkesle iyi geçinir, hoşsohbet ve nüktedandır. Katıldığı meclislerde sözünü dinletir. At binmede, silah kullanmada ve cirit oynamada iyidir.

Devlet ricalinden çok tanıdığı olmasına rağmen ikbal hırsına kapılıp makam mevki peşinde koşmayarak, hayatını seyahate vakfeder. Zaman zaman mektup götürüp getirmek, köyleri tahrir etmek, imamlık ve müezzinlik gibi vazifeleri, seyahatlerine vesile olması için yapar.

Seyahate meyli, birçok padişaha hizmeti geçen babası, babasının arkadaşları ile dostlarından dinlediği çeşitli seyahat maceralarının tesiriyle başlar. Geniş bir hayal dünyasına ve bilgi birikimine sahip olması, seyahat merakını karşı konulmaz bir cazibe haline getirir.

Bu seyahat arzuları, 1630 yılının 19 Ağustos (10 Muharrem 1041, Aşure) gecesi, Peygamber Efendimiz'i (s.a.v.) ve ashabını gördüğü rüya ile bambaşka bir çehreye bürünür. Rüyasında “Şefaati ya Resulallah” diyecek yerde heyecandan dili sürçerek “Seyahat ya Resulallah” demesi üzerine Peygamberimiz (s.a.v.) şefaati, seyahati ve ziyareti ona müjdelir. Sa'd b. Ebi Vakkas (r.a.) Hazretleri de gördüklerini yazmasını söyler.

Sabah olunca rüyasını tabir ettirir. Kasımpaşa'da İbrahim Efendi, “*Sen, büyük bir seyyah olacaksın. Sana seyahat buyrulmuş.*” der. Kasımpaşa Mevlevihanesi Şeyhi Abdullah Dede ise, “*Sa'd b. Ebi Vakkas'ın nasihati üzere evvela bizim İstanbul'u yaz.*” tavsiyesinde bulunur.

Bunun üzerine, yirmi yaşındayken uzun uzun ve en ücra köşelerine kadar İstanbul'u gezmekle başladığı seyahat aşkı, onu “*yedi iklim, dört köşe gezdirir.*” ve nihayet ona “*elli sene gezdim, yirmi iki gazaya girdim.*” dedirtir.